

FİTNE KATİLDEN DAHA KÖTÜDÜR*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler! Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Bu akşamki tefsir sohbetimiz, Bakara Sûre-i Şerifesi'nin 217 ve 218. ayet-i kerimeleri üzerinde olacak. Önce ayet-i kerimenin mübarek metnini okuyalım. *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكَ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

(البقرة: ٢١٧)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

(Yes'elûneke ani'ş-şehri'l-harâmi kıtâlin fîh, kul kıtâlün fîhi kebîr, ve saddün an sebîli'llâhi ve küfrün bihî ve'l-mescidi'l-harâmi ve ihrâcü ehlihî minhü ekberu inda'llâh, ve'l-fitnetü ekberu mine'l- katl, ve lâ yezâlûne yukâtilûneküm hattâ yeruddûküm an dîniküm ini'stetâù, ve men yertedid minküm an dînihî feyemüt ve hüve kâfirun feülâike habitat a'mâlühüm fi'd-dünyâ ve'l-âhireh, ve ülâike ashâbü'n-nâr, hüm fîhâ hâlidûn.) (Bakara, 2/217)

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي

سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

(البقرة: ٢١٨)

(Inne'llezîne âmenû ve'llezîne hâcerû ve câhedû fî sebîli'llâhi ülâike yercûne rahmeta'llâh, va'llâhu gafûrun rahîm.) (Bakara, 2/218) Sadaka'llâhu'l-azîm.

a. Haram Aylarda Savaşmak

Bu okuduğumuz 217. ayet-i kerime meâlen şöyle:

(Yes'elûneke ani'ş-şehri'l-harâmi kıtâlin fîh) “Ey Rasûlüm, haram ayda, haram aylardan birisi olan bir ayın içinde savaş yapmanın hükmünü soruyorlar; ‘Olur mu böyle şey?’ diye.

(Kul) De ki: (*Kıtâlün fîhi kebîr*) ‘Bu haram ayda savaşmak büyük günahdır ama, (ve *saddün an sebîli’llâh*) insanları Allah’ın yolundan çevirmek, (ve *küfrün bihî*) ve Cenâb-ı Hakk’a inanmayıp kâfir olmak; (ve’l-*mescidi’l-harâm*) haccetmek, umre yapmak, ibadet etmek isteyen insanları Mescid-i Haram’ın yolundan çevirmek, men etmek, alıkoymak; (ve *ihrâcü ehlihî minhü*) bu Harem-i Şerif’in ehli olan, oralı olan insanları, dininden, imanından dolayı o şehirden sürgün edip dışarı çıkarmak, (*ekberu inda’llâh*) Allah indinde daha büyük bir günahdır. (Ve’l-*fitnetü ekberu mine’l-katl*) Fitne öldürmekten daha büyüktür, daha kötüdür.’

(Ve *lâ yezâlûne yukâtilûneküm hattâ yeruddûküm an dînüküm ini’stetàu*) Güçleri yetse, bu müşrikler sizi dininizden geri döndürmek, irtidad ettirmek, tekrar küfre çekmek için dâimâ sizinle savaşır. (Ve *men yertedid minküm an dînihî*) Eğer onların bu istekleri doğrultusunda, bu baskılar ve savaşlar dolayısıyla sizden biriniz dininden irtidad edip dönerse; (*feyemüt ve hüve kâfirun*) ve kâfir iken, tevbe etmeden, tekrar İslâm’a gelmeden, o haliyle ölürse; (*feülâike habitat a’mâlühüm fi’d- dünyâ ve’l-âhireh*) işte öyle kimselerin dünyada da ahirette de işledikleri işler boşa gitmiştir, iptal olmuştur. (Ve *ülâike ashâbü’n- nâr*) Bunlar cehennem ahalisidirler, cehenneme atılacaklar. (*Hüm fîhâ hâlidûn.*) Hem de orada ebediyyen yanacaklar.” (Bakara, 2/217)

Ama o halde ölmeden evvel tevbe ederse, hatâsını anlar İslâm'a geri gelirse, o zaman durumu değişir.

218. ayet-i kerime: (*Inne'llezîne âmenû*) "Hiç şüphe yok ki iman edenler, (*ve'llezîne hâcerû*) ve imanından dolayı, böyle düşmanlarla karşı karşıya gelmekten dolayı hicret etmek durumunda olanlar..." Hani Mekke'den Medine'ye hicret ettiği gibi mübarek sahabenin... (*Ve câhedû fî sebîli'llâh*) "Ve Allah yolunda cihad edenler; (*ülâike yercûne rahmeta'llâh*) işte bunlar Allah'ın rahmetinin ümitlileridir, Allah'ın rahmetine erecekleri umulan kimselerdir. Bunlar rahatlıkla Allah'ın rahmetini umabilirler. (*Va'llâhu gafûrun rahîm.*) Allah-u Teâlâ Hazretleri hiç şüphesiz çok gafûrdur, çok mağfiret edicidir; çok rahimdir, afv ü merhamet edicidir." (Bakara, 2/218)

b. Bir Müfrezenin Göreve Gönderilmesi

Şimdi, kısaca mealini verdiğimiz bu ayet-i kerimeler ne sebeple indi, onu açıklayalım:

Bu ayet-i kerimeler, Peygamber SAS Efendimiz'in Mekkelilerden, "Bunlar ne yapıyorlar, bunların durumları nedir, niyetleri nedir?" diye haber getirmek için, Mekke civarına gönderdiği askerî bir müfrezenin, oradan geçen bir kervana hücum edip; oradaki insanlardan bir kısmını esir alıp, birisini öldürüp –birisi ellerinden kaçıyor– mallarla kervanı Medine-i Münevvere'ye getirmesi üzerine nâzil oldu.

Bu hadise Receb ayının birinde olmuş. Receb ayı da içinde savaşmanın, mücadelenin olmadığı haram aylardan birisi... Dört tane haram ay var, birisi bu Receb ayı. [Diğerleri: Zilkâde, Zilhicce, Muharrem ayları.] Bu aylarda kanlı katiller bile birbirlerini görseler, başlarını çevirip görmezlikten gelir ve mücadele etmezler, kan dökmezler, yolcunun yolunu kesmezler, savaş yapmazlardı.

Şimdi bu Receb ayında kervanın vurulması, esir alınması meselesi olunca, çok büyük bir sorun oldu bu... Müşrikler dediler ki:

“—Muhammed hem Mekke'nin mübarek olduğunu söylüyor, Kâbe'nin mübarek olduğunu söylüyor, haccı umreyi kabul ediyor; hem de haram aylarda saldırısını gene yapıyor, savaşı çıkartıyor, adam öldürüyor, esir alıyor, kervan vuruyor!” diye tenkit edince, bu ayet-i kerime indi.

Bu müfreze İslâm'da ilk savaş yapan, ilk esir alan, ganimet alan birlik oluyor. Bu hususta biraz bilgi verelim:

Bu asıl büyük Bedir Harbi'nden iki yıl kadar önce vukû bulmuş bir hadise. Peygamber SAS Efendimiz Abdullah ibn-i Cahş el-Esedî RA'ı, ki Kureyş'ten Peygamber Efendimiz'in akrabası idi bu zât. Güvenilir, mübarek bir zât idi.

Aralarında Ammâr ibn-i Yâsir, Ebû Huzeyfe ibn-i Utbe ibn-i Rebia, Sa'd ibn-i Ebî Vakkas, Utbe ibn-i Gazvan es-Sülemî, Süheyl ibn-i Beydâ ve Amir ibn-i Führeyre ve Vâkıd ibn-i Abdullah el-Yerbûî gibi kimselerin bulunduğu bir birlik.

“—Gidin, Kureyş’in civarına yaklaşın, haber getirin bize!” diye Peygamber Efendimiz gönderdi.

Gönderişi de ilginç bir şekilde oldu. Bizim de dikkat etmemiz gereken, biz de böyle şeyler gerektiği zaman böyle tedbirli davranalım diye, ibret almamız gereken bir şekilde gönderdi. Bunların eline bir mektup verdi. Dedi ki:

“—Bu mektup kapalı duracak. İki gün Medine-i Münevvere’den dışarıya doğru gideceksiniz, falanca mevkiegelmeden açmayacaksınız. Orada açarsınız, ona göre hareket edersiniz.” dedi.

Yazılı şeyi daha önce açmamalarını söyledi. Yâni tedbir oluyor bu... Medine-i Münevvere’de iken mektubu açsalar, komutanın ağzı sıkı olmasa, şu tarafa gidiyoruz diye askerlerine söylese; onlar da hanımlarına söyleseler, yayılır. Medine’de müslüman olmayan yahudiler var. Müslüman gibi olup da İslâm’ı sevmeyen, müslümanları sevmeyen münafıklar var... Bunlar bunu bir yerden duyarlar., Duyunca da karşı tarafa uçururlar, haber olarak, istihbarat olarak verirler.

Bu istihbarat imkânları kesmek için; “Siz önce Medine-i Münevvere’den çıkın, iki günlük yola gidin!” diyor. Yâni, Medine ahaliyle artık ilgisi kalmayacak. “O zaman mektubu açın!” diyor. Çok güzel bir tedbir, çok güzel bir usül... Ve diyor ki:

“—Bu mektubu açtıktan sonra, orada bir görev yazılı göreceksin sen ama; bu göreve, seninle beraber gelen arkadaşlarından hiç birini zorlama! İsteyen gelsin, istemeyeni serbest bırak geri dönsün.” diyor.

Bunlar gidiyorlar, Medine-i Münevvere’den, uzaklara varıyorlar ve Peygamber Efendimiz’in tavsiye ettiği şekilde mektubu açıyor, Abdullah ibn-i Cahş. Bakıyor ki, Peygamber Efendimiz onu Nahle denilen mıntıkaya gönderiyor. Nahle Mekke’nin yakınında, Mekke’yle Taif’in arasında bir yer, mevkiin adı. Mekke-i Mükerreme’ye yakın, Mekke’nin civarında. Oraya gönderiyor ve “Ashabından hiç kimseyi zorlama!” diyor.

Abdullah ibn-i Cahş mektubu açınca diyor ki:

“—*Innâ li’llâh ve innâ ileyhi râciùn.* Peygamber Efendimiz bize bir görev vermiş. Kim şehid olmayı arzu ediyorsa, benimle gelsin! Peygamber Efendimiz kimseyi zorlamamamı bana emretti. Ben gidiyorum!..” diyor.

Ama, hiç kimse geri dönmüyor. Hepsi şehadet arzusuyla, Peygamber Efendimiz’in emrini yerine getirmek aşkıyla, yola devam ediyorlar. Tabii, biliyorsunuz Medine-i Münevvere’yle ile Mekke’nin arası daha uzun bir mesafe... İki günlük ayrıldıktan sonra mektubu açıyorlar, daha da ileriye gidiyorlar.

Yalnız, yolda Aşere-i Mübeşşere’den Sa’d ibn-i Ebî Vakkas ve Utbe develerini kaybediyorlar, kaçırıyorlar. Onu arayalım filan derken, kafileden biraz geri kalıyorlar. Yâni, arama dolayısıyla geri kalıyorlar.

Ötekiler önde gidiyorlar, gidiyorlar, Taif’le Mekke’nin arasındaki yere gelince, orada bakıyorlar ki, bir kervan var. Kervanın başında da üç-dört kişi var... “Ne yapalım?” diyorlar. Şimdi sanıyorlar ki, Cemâziye’l-evvelin son günü. Yâni, Receb ayından önceki ayın son günü... Aralarında istişare ediyorlar, diyorlar ki:

“—Bir tanesi çıksın, saçını tıraş etmiş olarak onlara görünsün!” diyorlar.

Ukkâşetü’bnü Mihsan es-Sakafî çıkıyor. Kervandakiler de bakıyorlar, karşıdaki adamları görünce, ilkönce bir ürküyorlar. Ama başı tıraşlı görünce, “Ha, bunlar umre yapmaya gelen bir kabile!” diyorlar, umrede çatışma olmaz diye düşündüklerinden, rahatlıyorlar.

Sonra, bunlar diyorlar ki:

“—Biz bu kervanı bırakırsak, bunlar bilgiyi götürürler Mekke’ye; Mekkeliler de tedbir alırlar, üstümüze adam salarlar. Biz bunları bırakmayalım!” diyorlar ve hücum ediyorlar. Bir tanesini öldürüyorlar, iki tanesini esir alıyorlar. Bir köle de hızlı bir şekilde kaçıyor, onu yakalayamıyorlar. İsimleri var tefsir kitaplarında.

Kervan Taif’ten üzüm, yiyecek maddeleri, böyle bir şeyler getiriyormuş Mekke’ye... Taif bağlık bahçelik, bolluk, bereketlik bir yer, yeşillik bir yer. Oradan getiriyormuş. Bunlar bu malları, develeri, iki esiri alıyorlar ve Medine-i Münevvere’ye geliyorlar. Anlatıyorlar, “Böyle böyle oldu, bir kişi öldürüldü.” diyorlar.

Yolda da diyor ki, Abdullah ibn-i Cahş:

“—Bu ganimetlerin beşte biri, Allah ve Rasûlüne ayrılacak, tamam mı?”

Onlar da:

“—Tamam!” diyorlar.

Daha o zaman, bu ganimetin beşte birinin Peygamberimizin emrine, Allah’ın arzu ettiği yere beytü’l-mâle tahsisi meselesi yokken, ilk defa onun ağzından tevafuken çıkmış oluyor böyle beşte bir sözü.

Onlar Medine-i Münevvere’ye böyle kervanla gelince, Peygamber SAV diyor ki:

“—Ben size savaşın demedim, savaşmak için göndermedim!..

Böyle bir şeyi niçin yaptınız?” diyor.

O zaman, onların başına yıkılıyor dünya...

“—Eyvaaah, biz ne yaptık?.. Rasûlüllah’ın sevmediği, istemediği bir şeyi yaptık!” diye çok üzüyorlar.

Mekkeliler de adam gönderiyorlar, diyorlar ki:

“—Siz haram ayın hürmetini çiğnediniz, Receb ayının birinde adam öldürdünüz, esir aldınız, mal ganimet ettiniz; bu ne biçim iş?” diye laflar, dedikodular her tarafa yayılıyor.

Abdullah ibn-i Cahş ve yanındakiler çok üzüyorlar, “Eyvah, biz hatalı bir şey yaptık!” diye, perişân oluyorlar. Medine’deki bazı müslümanlar da ayıplıyorlar; “Siz Receb ayında niçin yaptınız bu işi?” diye bunlara söyleniyorlar. Bunlar da diyorlar ki:

“—Biz Cemâziye’l-evvel’in son günü sandık, Receb olduğunu da tam kesin olarak tahmin etmiyorduk, bilmiyorduk. Hilâli sonradan gördük. Bu iş olduktan sonra baktık, akşam hilâlini o zaman gördük.” diyorlar.

c. Fitne Katilden Daha Büyük Günah

Şimdi bunlar bu haldeyken, üzüntüdeyken, Allah-u Teâlâ Hazretleri bu ayet-i kerimeyi indiriyor. Sebeb-i nüzûl, yâni bu ayetin inmesine sebep olan olay bu. Bu ölçekten, bu yönden bakarak ayet-i kerimeyi izah edecek olursak, Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki:

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ
فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ
أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى
يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ
مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ
حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

(البقرة: ٢١٨)

(*Yes'elûneke ani's-şehri'l-harâmi*) “Sana şehir-i haramdan, haram aydan soruyorlar. (*Kitâlin fîh*) Haram ayda savaşmaktan soruyorlar.” Yâni, haram aydan soruyorlar, ondan sonra da o ayda çarpışmaktan soruyorlar. Buna bedel derler, bedel-i ictimal derler. Yâni, “Haram ayın içinde savaşmak, doğru mu, değil mi; yanlış değil mi?” gibi.

Hem müslümanlar bunu merak ediyor, hem de Yahudiler de buradan kendilerine bir sürü pay çıkartmışlar. “Oh oh, Kureyşlilerle müslümanlar arasında savaş çıkıyor!” filan diye kendi kendilerine üç-dört yönden yorumlar yapmışlar. Tam bu durumdayken, işte bu ayet-i kerîme iniyor:

(*Kul*) De ki: (*Kitâlün fîhi kebîr*) ‘Bu ayda savaşmak, evet büyük bir günahdır Allah indinde...” İşte burada durulacak, bu ayet-i kerimenin burası durma yeri. Bu durma işaretleri çok önemli. Tefsiri bilmeden yanlış durma yapılırsa, mânâ bozulabilir.

“Amma, (*ve saddün an sebîli'llâh*) Allah'ın yolundan insanları saptırmak, mü'minleri İslâm'dan uzaklaştırmağa çalışmak, insanların İslam'a girmesini engellemek... Ondan sonra, (*ve küfrün bihi*) Cenâb-ı Hakk'a karşı kâfir olmak, imân etmemek... (*Ve'l-mescide'l-haram*) Mescid-i Harâm'a müslümanlar hac için, umre için gitmek istedikçe; namaz kılmak, ibadet, haccetmek, umre yapmak istedikçe onu engellemek... (*Ve ihrâcu ehlihî minhü*) Ve Harem-i Şerif'ten oranın kendi halkını çıkartmak...”

Buradan da, muhacirler kastediliyor tabî. Başta Peygamber-i Zîşânımız olmak üzere muhacirler, Mekke'li oldukları halde; o kâfirlerin baskıları yüzünden, tehditleri, işkenceleri yüzünden hicret etmek zorunda bırakıldılar; yani sürgün edildiler, baskıyla yurtlarından çıkartıldılar. (*Ekberu inda'llâh*) "Allah indinde bu suçlar çok daha büyüktür."

Evet, düşünecek olursak; bir kervanın önu kesilmiş, çarpışılmış, bir kişi ölmüş, iki kişi esir alınmış... "Siz kaç tane mâsum müslümanı öldürdünüz?.. Kaç tane müslümanı yerinden yurdundan ettiniz, evini barkını yağmaladınız?.. Ne zulümler, ne işkenceler yaptınız! Kölelere neler yaptınız?.. Hatta Peygamber Efendimiz'i öldürmeğe kastedtiniz, peşine düştünüz. Bu yaptıklarınız daha büyük!.. Bunları siz nasıl unutuyorsunuz da, şimdi burada 'Receb ayında adam öldürüldü!' diye şamata yapıyorsunuz, yaygara çıkartıyorsunuz?.. Sizin şimdiye kadar yaptıklarınız çok daha büyük!.."

(*Ve'l-fitnetü ekberü mine'l-katl*)

"Müslümanları, müslüman olmuş kimseleri İslâm'dan döndürmek, 'Dönün dininizden, bırakın İslâm'ı!' diye, dinlerinde baskı yapmak, öldürmekten daha fenâdır." Çünkü, bir insan imânı bırakıp küfre girerse, ahireti mahvolur. Ama mü'min olarak ölürse, şehid olur. Mazlum olarak ölürse, Allah mazlumun yardımcısıdır.

Böyle dininden döndürülme baskısı yapılırsa, işte bu fitne, (*ekberu mine'l-katl*) öldürülmekten daha fenâdır. Mü'min olarak,

mazlum olarak öldürülürse; maktül şehid olur, ahireti kurtulur. Ama, “Hadi dininden dön, bir şey yapmayacağız!” diye, dininden döndürülürse, ahireti mahvolacak, o daha fena...

Yâni, “Sizin bu yaygaralarınız, şamatalarınız yersiz! Sizin şimdiye kadar yaptığınız suçların yanında, bu söyledikleriniz çok az... Siz yaparken bir şey yoktu da, şimdi küçücük bir mukabele olunca mı aklınız başınıza geldi?..” gibi, ayet-i kerime onların bir çeşit kurnazlıklarını, üste çıkma çalışmalarını engelliyor ve hatalarını sıralıyor.

(Ve lâ yezâlûne yukàtilûneküm) “Daimâ sizinle onlar çarpışıyorlar idi, çarpışıyorlar, çarpışmak isterler; *(hattâ yeruddûküm an dîniküm)* dininizden sizi döndürünceye kadar... *(Ini’stetà’)* Güçleri yeterse.”

Evet, müslümanları dinlerinden döndürmeye çalıştılar. Ta Peygamber SAS Efendimiz’den başladılar:

“—Sen bu dini bırak, bu iddiayı bırak! Niye çıkartıyorsun bunu, vazgeç bundan; biz sana ne istersen verelim!.. Para verelim, en güzel kızlarımızı seninle evlendirelim. Yâni tatmin olacağın her türlü maddî imkânı sağlayalım sana...” diye Peygamber Efendimiz’i döndürmeğe çalıştılar.

Peygamber Efendimiz buyurdu ki:

“—Bir elime kameri, ayı verseniz, bir elime de güneşi verseniz, ben bu davadan vaz geçmem!

Allah beni vazifelendirdi, ben imanı söyleyeceğim! Şirkin, küfrün karşısına çıkacağım, onun yanlışlığını size anlatacağım!” dedi.

Müslümanlara da bu baskıları yaptılar, “Dininden dön!” dediler. Bilâl-i Habeşî’ye öldüresiye işkence yaptılar, mâlum. O her baskıda, “*Ehad... Ehad... Ehad...*” diyordu. Yâni “Allah’ın şeriki naziri yok, birdir!” diyordu Bilâl-i Habeşî, hatırlayacaksınız. Bazılarını da şehid ettiler.

Yâni müşriklerin ana kafa yapısını, böyle beyan ediyor Allah-u Teâlâ Hazretleri, Peygamber Efendimiz’e veya mü’minlere... “Onlar sizinle daima böyle çarpışırlar, güçleri yetse dininizden sizi döndürmek için daima bu işi yaparlar. Kafaları zihniyetleri budur.” diyor.

(*Ve men yertedid minküm an dînihî*) “Onların bu baskılarından dolayı, aldatmacalarından veya çevirme çalışmalarından dolayı, sizden biriniz irtidat ederse...” İrtidat ne demek?.. İmândan sonra imânı bırakıp, İslâm’ı bırakıp şirke küfre dönmek demek. İrtidat edene “mürted” derler. Bir de *ridde* sözü var, sülâsîden masdar; dinden geri dönmek demek. İrtidad da aynı mânâyâ geliyor.

Şimdi sizden biriniz irtidad ederse, yani İslâm’ı, imanı bırakıp, küfre şirke dönerse; (*feyemüt ve hüve kâfirun*) sonra da kâfir iken, o halde iken ölürse; (*feülâike*) işte böylelerinin (*habitat a’mâlühüm*) amelleri *hebâen mensûrâ* olur, sıfırlanır. İşledikleri evvelki iyilikler vs. hepsi

silinir, bâtıl olur, boşa gider, yok olur. (*Fi'd-dünyâ ve'l-âhireh*) Dünyada da ahirette de amelleri hebâen mensûrâ olur.”

Dünyada tabii, irtidad edenin başına neler gelir, tefsir kitapları onu yazıyor: Bir kere miras hakkından mahrum olur. Sonra karısı kendisinden boş olur, nikâh ahdi kalmaz. Müslümanların mallarına ortak olma, müslümanlık haklarını kaybeder; dünyası böyle olur. Ahirette de cennete giremez, cezaya uğrar. İrtidad ettiğinden dolayı, ebediyen cehennemde kalır. Nasıl?.. (*Hüm fihâ hâlidûn*) “Onlar, yâni irtidad edenler, o cehennemde ebediyen kalacaklardır.”

İrtidad yok!.. Yâni hiçbir şekilde imânı, İslâm'ı bırakmak yakışmaz ve olmaz müslümana... Böyle yaparsa, dünyası ve ahireti harab olur diye, bu ayet-i kerime bildiriyor.

Hani, (*ve'l-fitnetü ekberu mine'l-katl*) denilmişti ya; böyle onların dinden döndürme çalışmaları, işte fitne bu... O fitne öldürmeden daha fenâ!.. Ona kanıp da müslümanlar öyle yaparlarsa, bazıları irtidad ederlerse ne olur? Ebediyen cehennemde kalırlar.

Abdullah İbn-i Cahş ve onunla beraber olan muhacirler, bu seriyyeye, bu askeri birliğe katılanların hepsi Kureyş'tendi, Ensar'dan hiç kimse yoktu. Hepsi Peygamber Efendimiz'in sevgili, itimadlı, güvenilir ashabından idiler.

İşte Abdullah İbn-i Cahş da, halası oğlu olur veya amcası oğlu diye de bir tefsirde geçiyor. Ben soyunu tam geniş olarak araştıramadım.

Ama Hâzin tefsirinde, (*ibni ammetihî*) buyruluyor. Yâni halaoğlu, halazâde olmuş oluyor.

Ötekiler Ukkâsetü'bnü Mihsan es-Sakafî, Sa'd ibn-i Ebî Vakkas... Onları da hep biliyoruz. Mübârek insanlar, cennetle müjdelenen insanlar; cennete bi-gayri hisâb girecekleri belirtilen, Efendimiz'in sevdiği insanlar.

Şimdi bu ayet-i kerime gelince, “Demek ki suç değilmış yaptığımız, Allah bizi cezalandırmayacak, günah yapmamışız!” diye sevindiler. Bu ayet-i kerime onların lehine hüküm indirince, Peygamber Efendimiz de o zaman, “Tamam!” dedi. Ganimetten hisse almamıştı o zamana kadar, ganimetten hisseyi de aldı.

Bir de, esir alınanlar için Kureyşli a krabaları fidye teklif ettiler:

“—Fidye verelim, sen bize bu esirleri geri ver!” dediler. Peygamber Efendimiz dedi ki:

“—Durun bakalım, o iki kişi daha gelmedi bizden!.. Sa'd ibn-i Ebî Vakkas'la, arkadaşı Utbe gelmedi. Eğer onlara bir şey olduysa, bu esirleri de biz cezalandırırız!” dedi.

Ama onlar da sağ sâlim, kaybolan develerini bulmuş olarak gelince, esirlerin fidyelerini kabul etti. Bu ganimetleri de mücahidler aralarında taksim ettiler. Beytü'l-mâle ayrılan humûsu, yani beşte biri de dağıttılar.

d. Cihad Eden Muhacirlerin Durumu

Bir de, ikinci bir ümit daha belirdi:

“—Yâ Rasûlallah! Biz o zaman bu savaşmayla, bu kervana bu yaptığımız saldırıyla, gazâ etmiş ve cihad etmiş sevabı alır mıyız?” diye de sordular.

İkinci bir merhale; ümitlenince, bu sefer daha güzelini soruyorlar. Yâni, “Günahtan kurtulduk, düz, günahsız orta durumda mıyız; yoksa bir de sevap var mı?” diye heveslendiler, sordular. Onun üzerine de bu 218. ayet-i kerîme nâzil oldu. Burada ne buyruluyor:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي

سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

(البقرة: ٢١٨)

(*Inne'llezîne âmenû ve'llezîne hâcerû ve câhedû fî sebîli'llâhi ülâike yercûne rahmeta'llâh, va'llâhu gafûrun rahîm.*)
(Bakara, 2/218) *Sadaka'llâhu'l-azîm.*

(*Inne'llezîne âmenû*) “O kimseler ki, imân ettiler, mü'min oldular. (*Ve'llezîne hâcerû*) Ve iman edip de, bir de bazıları hicret ettiler.” Yerlerini yurtlarını, mallarını mülklerini, akrabalarını, içtimaî mevkîlerini, makamlarını, her şeyi gönüllerinden sildiler, gözden çıkarttılar, Rasûlüllah'ın yanına gittiler, hicret ettiler.

Çok sıkıntılar çektiler. Kolay değil, bir yerin eşrâfından olan insan, hiç bir şeyi olmadan öbür tarafa gidince; evi yok, tarlası yok, malı yok, mülkü yok... Çok sıkıntı çektiler muhâcirler, çok mahrumiyetler, fakirlikler çektiler. Başta Peygamber Efendimiz, Hazret-i Ali Efendimiz olmak üzere... Bir misalle anlatayım:

Hazret-i Ali Efendimiz, ihtiyar bir kadının kuyusundan kovayla su çekmiş, her kovası bir hurma mukabilinde... İhtiyar kadının hurma bahçesini sulamış, bir avuç hurma almış. “Yâ Rasûlallah, çalıştım, bu kadar hurma aldım; buyur!” diye, Peygamber Efendimiz’e getirmiş. Peygamber Efendimiz de memnun kalıyor bu halinden; o hurmadan alıyor, yiyor. Böyle yaşamışlar, yâni sıkıntılar çekmişler. Günlerce evlerinde aş pişmemiş, karınlarına taş bağlamışlar, çok sıkıntılar çekmişler.

“İşte bu imân edenler ve ondan sonra, imanı dolayısıyla, dinlerini korumak için hicret edenler...” Hicreti niçin yapıyor insan, öbür tarafta kalsa ya?.. “Hayır! Dinimi rahat yaşayayım, Rasûlüllah’ın yanında olayım, onun emrine tabî olayım, emrini uygulayayım!” diye hicret edenler, çok sevap kazandılar. Muazzam ecirler, sevaplar kazandılar.

(*Ve câhidû fi sebili’llâh*) “Ve Allah yolunda da cihad edenler... İmân eden, hicret eden, bir de hicretten sonra Allah yolunda canlarını da ortaya koyup cihad edenler; (*ülâike yercûne rahmeta’llâh*) işte bunlar Allah’ın rahmetini, sevabını umarlar, ummakta hakları vardır. Bunların amelleri boşa gitmez.”

Mürtedlerin amelleri hani boşa gidiyordu, hiç birisi kalmıyordu, sıfırlanıyordu, eski iyilikleri de siliniyordu. Bunları silinmez. Bunlar Allah'ın rahmetini umma hakkına, salâhiyetine sahiplerdir, umabilirler. Yâni, "Allah rahmetini verecek!" diye, bu da bir müjde... Yâni sevap da aldıkları böylece anlaşıldı bu ayet-i kerimeden.

(*Va'llâhu gafûrun rahîm.*) "Allah-u Teâlâ Hazretleri sonsuz mağfiret sahibidir, pek ziyade mağfiret edicidir, çok ziyade rahmedicidir." diye bitiriyor. Yâni, bu kulları mağfiret edeceğini, rahmetine erdireceğini bildiriyor.

Bunlardan dolayı da artık, ayrıca bayram ettiler bu seriyyeye katılanlar. "Acaba yanlış bir şey yaptık mı?" diye çok korkmuşlardı. Çünkü Peygamber Efendimiz de, "Ben böyle söylememiştim, niye böyle yaptınız?" diye pek memnuniyet göstermemişti. Sonunda böyle olunca, ayet-i kerimeler kendilerini sevindirecek tarzda bilgiler verince Peygamber Efendimiz'e ve mü'minlere; çok rahat ettiler, çok memnun ve mesrur oldular. Şükrettiler Cenâb-ı Mevlâ'ya... Allah-u Teâlâ Hazretleri şefaatlerine erdirsin...

İşte bu olay, yâni bu kervanın ganimet olarak getirilmesi, ilk ganimet; iki tane esir alınması, ilk esirler; bir kişinin öldürülmesi, ilk düşmandan öldürülen olmuş oluyor.

Kureyşliler, "Fidye-i necat verelim, serbest bırakın!" demişlerdi. Bu iki esirden bir tanesi müslüman oldu. Kureyş'e gitmedi,

Rasûlüllah'ın yanında kaldı, İslâmiyet'ini iyice geliştirdi, iyi müslüman oldu ve Bi'r-i Maûne olayında Şehid oldu. Yâni, müslüman olarak yaşadı ve Şehid olarak ruhunu teslim etti. Ahireti kurtuldu. İsmi, el-Hakem ibn-i Keysan idi.

Öteki esir Osman ibn-i Abdullah, Mekke'ye döndü, orada kâfir olarak öldü. Güya kurtuldu ama, kurtulmadı, cehennemlik oldu. İyi bir Şey olmadı onun için.

Allah-u Teâlâ Hazretleri böylece, bu olayda, düşünce taşına, Allah'ın rızasını bulmağa çalışarak bir iş yapıp da, ondan sonra da “Doğru mu yaptık, yanlış mı yaptık?” diye korkulara düşen müslümanları sevindirmiş oldu.

Olay hakikaten, ayet-i kerimenin beyan ettiği şekilde, çok açık seçik bir şekilde ortadadır. Müşriklerin Őamatalarına hiç meydan yoktur. Onlar o zamana kadar, Peygamber Efendimiz'e ve ashabına çok zulümler etmişlerdi. Sonra yaptıklarının çok azı kendilerine yapılıncaya, gürültü patırtı yapmalarının hiç aslı esası yok...

Bu böyle devam ediyor. Asırlar boyunca, her devirde, her zaman böyle olabiliyor. Asıl ölçüyü unutmamak lâzım! Yâni, birisi birisine zulmederse, zulme uğrayan da karşılık verirse; elbette mazlumun kendisini savunma hakkı vardır. O bakımdan suçlanması yersiz olur. Bu ayet-i kerimeden bu hakikat ortaya çıkıyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, her işimizi rızasına uygun yapmağa bizleri de muvaffak eylesin... Yolunda dâim eylesin... İslâm'a hüsn-ü hizmetle hâdim olanlardan eylesin... Cennetiyle cemâliyle cümnenizi, cümlemizi müşerref eylesin...

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler, *es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

02. 01. 2001 - İSVEÇ

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

